ἢ δυνατὸν, καὶ ὑπάρχον. (§. ρνδ'.) Οὐκ ἄρα ἡ πρὸς ἐνέργειαν κτ. ὅπερ ἦν τὸ Α'.

Ἐνεργείας δὲ αὐτὸ πάθος οὐδέν. (§. σο'.) Ἄρα οὐθ' ἡ πρὸς πάθος δεξιότης, αὐτὸ τῆς πρὸς ἐνέργειαν. Ἀλλ' ἡ πρὸς ἐνέργειαν ψιλὴ δεξιότης ἐνέργειάν τινα ἐξ ἀνάγκης παρεπομένην συνεπιφέρειν οὐ δίδωσιν. (κατὰ τὸ Α'.) Ἄρα οὐθ' ἡ πρὸς πάθος πάθησιν. Ο. Η. τὸ Β'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ

Θεώρημα ΡΚΑ'.

§. σοϛ'. „ Παρ' ἔλλειψιν ἐνεργείας, οὐ κατηγορητέον ἀ-
„ δυναμίαν τῆς οὐσίας.

Οὐ γὰρ τὸ μὴ ὑπάρχον, παρ' αὐτὸ καὶ ἀδύνατον. (§. ρνζ'.) Καὶ ἀπούσα ἄρα ἐπὶ πολλῶν, δυνατὴ ἡ ἐνέργεια. (§. σξη'.) Εἰ δὲ δυνατὴ ἡ ἐνέργεια, πάρεστι πάντως ἡ δύναμις. (§. σο'.) Ἄρα παρ' ἔλλειψιν ἐνεργείας κτ.

Σχόλιον.

§. σοζ'. Θαυμαστὴν ὅσην ἔχει τὴν χρῆσιν ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν φύσιν συμβαινόντων τὸ θεωρηθέν. Πολλὰ γὰρ εἰσὶν ἀδρανῆ δοκοῦντα, καὶ πάντῃ ἀφυῆ πρὸς ἐνέργειαν, τὰ δὲ οὐχ οὕτως ἔμπης ἔχει καὶ φύσει, οἷα νομίζεται. Ἀλλ' ἤτοι τῶν ἀπαιτουμένων τι εἰς ἐνέργειαν ἄπεστι, καί τοι τῆς πρὸς τὸ ἐνεργεῖν ὑπούσης δεξιότητος, ἤ τι δυνάμει σφοδροτέρα ἀντιβαῖνον, τὴν προϋοῦσαν ἐνέργειαν ἀπομαραίνει καὶ ἀποσβέννυσιν, (§. σξη'. σξθ'.) καὶ οὕτως ὅπερ ἀσθενεστέρα τις ἀντενεργοῦσα ἐκόλυσε δύναμις, ὁ μὴ προσέχων εἰς ἀδυναμίαν παντελῆ τῷ πράγματι ἔθετο. Κἂν τοῖς ἤθεσι δὲ συμβαίνει τι παραπλήσιον. Ἀλλ' ἔχει μὲν οὕτω ταῦτα, τὸ δὲ τῶν Μεγαρικῶν ἀτόπημα, τῶν οἰομένων ὅταν ἐνεργῇ μόνον „ δύνασθαι, ὅταν δὲ μὴ ἐνεργῇ, μὴ δύνασθαι, νεανικῶς τοῦ Σταγειρίτου ἀπελήλεγκται. (1) Α'. γὰρ, φησίν, εἰ ἀρχόμε-
„ νος

(1) Μεταφ. Θ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ νος ἐνεργεῖν, καὶ τῆς δυνάμεως ἤδη ἐγκρατὴς γίνεται,
„ παυσάμενος δὲ ἐκπίπτει ἅμα, πῶς μὲν ἐκεῖνο μὴ μα-
„ θών, πῶς δὲ τοῦτο μὴ λήθῃ, μὴ πάθει, μηδὲ χρόνῳ
„ ἀποβαλών; Β΄. ἔτι ὅλως αἰσθητόντι ἔσται μὴ αἰσθανομέ-
„ νοις, ὥστε τὸν Πρωταγόρου λόγον συμβήσεται λέγειν αὐ-
„ τοῖς. Γ΄. καὶ οὐδὲ αἴσθησιν ἕξει οὐδέν, ἂν μὴ αἰσθάνηται,
„ μηδ' ἐνεργῇ, καὶ οὕτω τυφλοὶ ἔσονται οἱ αὐτοὶ πολλάκις
„ τῆς ἡμέρας, καὶ κωφοί. Δ΄. εἰ ἀδύνατον τὸ ἐστερημένον δυ-
„ νάμεως, τὸ μὴ γινόμενον ἀδύνατον ἔσται γενέσθαι· τὸ δὲ
„ ἀδύνατον γενέσθαι ὁ λέγων εἶναι, ἢ ἔσεσθαι, ψεύσεται.
„ τὸ γὰρ ἀδύνατον, τοῦτο ἐσήμαινεν· ὥστε οὗτοι οἱ λόγοι ἐ-
„ ξαιροῦσι τὴν κίνησιν, καὶ γένεσιν. Α΄. εἰ γὰρ τό,τε ἑστηκὸς
„ ἑστήξεται, καὶ τὸ καθήμενον καθεδεῖται· οὐ γὰρ ἀναστήσε-
„ ται ἂν καθέζηται. Ἀδύνατον γὰρ ἄρα ἀναστῆναι, εἴγε
„ μὴ δύναται ἀναστῆναι.

Θεώρημα ΡΚΒ΄.

§. σοζ΄. Εἰσὶν ἐνέργειαι ἀλλήλαις ἀντιβαίνουσαι, διὰ δὲ
„ τῶν ἐνεργειῶν καὶ δυνάμεις, τῷ δὲ λόγῳ τῶν ἐν αὐταῖς
„ δυνάμεων, καὶ αἱ οὐσίαι, εἰ ἔστιν ἅττα ἐναντία.

Τῶν γὰρ ἐναντίων ὄντων, καὶ αἱ ἀποτελεστικαὶ οὖσαι ἐνέργειαι, ἅτε δὴ πρὸς ἐναντία ἀποδοῦσαι, καὶ αὗται ἐναντίαι. Τὸ ἄρα πρῶτον.

Ἀλλὰ γὰρ αἱ μὲν ἐνέργειαι τῶν δυνάμεων, αἱ δὲ τῶν οὐσιῶν. (§. σο΄.) Ἄρα τῷ λόγῳ τῶν ὑστέρων, ἀντιβαίνοντα εἰσὶ καὶ τὰ πρότερα. Ὃ τὸ Β΄. καὶ τὸ Γ΄.

Πόρισμα.

§. σοη΄. Φανερὸν δὲ ἐντεῦθεν, καὶ ἀντιπαθήσεις (§. σο΄.) εἶναι, καὶ τούτων αὖ τῷ λόγῳ, καὶ δυνάμεις, (τὰς καταχρηστικώτερον (§. σξη΄.) παθητικὰς μαχομένας· καὶ διὰ τούτων πως καὶ τὰς οὐσίας.

Σχό-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Σχόλιον.

§. σοθ΄. Εἰ δὲ τῇ οὐσίᾳ μὴ προσήκειν τἀναντία ἠξίωται, (1) καθ᾽ ἑαυτὴν γε μὴν, οὐ γὰρ τοῦ λόγου τῶν ἐν αὐτῇ ἐνεργειῶν, καὶ δυνάμεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ΄.

Περὶ Ἑνότητος καὶ Διαιρέσεως, Ταυτότητος καὶ Ἑτερότητος, Ὁμοιότητος καὶ Διαφορᾶς, Ἰσότητός τε καὶ Ἀνισότητος, καὶ περὶ Ἀντιθέσεων.

§. σπ΄. Τὴν τῶν συμβεβηκότων μετὰ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ ἀνάπαλιν, καὶ ἀλλήλων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοκὴν, τὴν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἓν συνιστῶσαν παρεάσαντες, τὸ καθ᾽ αὐτὸ ἓν ὁριζόμεθα εἶναι, ὃ καθ᾽ ἑαυτὸ ἐστὶν ἀδιαίρετον. Καὶ γὰρ ὅσα „ μὴ ἔχει διαίρεσιν, ᾗ μὴ ἔχει, ταύτῃ ἓν λέγεσθαι, Ἀριστοτέλει (2) καὶ πᾶσι δοκεῖ. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὴ ἔχειν διαίρεσιν διττῶς συμβαίνει. (ἤτοι γὰρ ἁπλῶς οὐκ ἔχει, ἢ πῇ.) Εἰ πῇ μὴ ἔχει, ἤτοι ποσῷ, ἢ φύσει. Καὶ ποσῷ μὲν λέγεται ἓν τὸ συνεχῆ εἶναι· συνεχῆ δὲ, ἢ τέχνῃ, οἷον φάκελλος δεσμῷ εἷς, καὶ ξύλα κόλλῃ ἕν· ἢ φυσικῶς τε καὶ ἀνεπιτεχνήτως, οἷον σκέλος, καὶ βραχίων. φύσει δὲ ἕν, ἤτοι ὕλῃ, ἢ γένει, ἢ τῷ εἴδει, ἢ τῷ ἀριθμῷ. Καὶ εἰ μὲν ὕλῃ, ἢ τῇ προσεχεῖ, οἷον ὕδωρ ἕν, καὶ οἶνος, κτ. ἢ τῇ πόῤῥω, οἷον ἅπαντα τὰ ἐκ τῶν στοιχείων ἕν. Γένει δὲ, οἷον ἄνθρωπος, καὶ ἵππος ἕν. Εἴδει δὲ, ὧν ὁ λόγος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι ἀδιαίρετος, πρὸς ἄλλον τὸν δηλοῦντα τὸ τί ἦν εἶναι, οἷον Σωκράτης καὶ Πλάτων. Ἀριθμῷ δὲ, ἡ ἄτομος οὐσία·

(1) Ὅρα Λογικ. Περὶ Οὐσίας.
(2) Μεταφ. Δ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

οὐσία μία· τοιαῦτα δὲ ἐστὶ τὰ ἁπλῶς ἕν. Ἁπλῶς οὖν ἕν, οὗ ἡ νόησις ἀδιαίρετος, ἡ νοοῦσα τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ μὴ δυναμένη χωρισθῆναι, μήτε χρόνῳ, μήτε τόπῳ, μήτε λόγῳ. Παρὰ ταῦτα δὲ, καὶ πλεῖστα ἓν λέγεται, τῷ ὑπάρχειν τι ἢ ποιεῖν (οἷον πολλοὶ ἄνθρωποι τὸ αὐτὸ ἕλκοντες.) ἢ πάσχειν (οἷον ὑφ' ἑνὸς βασιλευόμενοι, διδασκόμενοι.) ἢ πρός τι ἓν εἶναι (οἷον οἱ τὸν αὐτὸν ἀγρὸν κεκτημένοι.) οἷς, εἰ βούλει, πρόσθες καὶ τὰ κατ' ἀναλογίαν ἕν, ὅσα ἔχει ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο· καὶ ταῦτα ἤτοι καθ' ὁμοιότητα λόγων, οἷα τὰ κυρίως ἀνάλογα, ἢ ἀνομοίως, ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς ἓν λεγόμενα· μάλιστα μὲν οὖν ἕν, τὸ ἁπλῶς ἕν· τοῦτο δ' ἐστὶ τῷ ἀριθμῷ ἕν· τὸ δὲ τῷ καθόλου εἶναι, ἤτοι γένει, ἢ εἴδει ἕν, ἢ ἰδέα τις οὖσα τυγχάνει, κοινὴ πλειόνων γινομένη ἀδιαστατική, τῷ εἴδει, ἢ τῷ ἀριθμῷ διαφερόντων· ἢ φωνὴ πλειόνων σημαντική. (1) Ὁμοίως δὲ, καὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν ἕν, πλειόνων τις ἐνέργεια ἐστὶν ἀποτελεστική. Πράγματι δὲ ἕν, καὶ καθόλου τὸ αὐτὸ οὐκ ἂν εἴη, κἂν εἰ τι καὶ λέγοιεν οἱ τῷ Σκότῳ ἑπόμενοι, καὶ Κορυδαλεὺς σὺν αὐτοῖς, ὁ τοῦ ἐκείνων φρονήματος ὅλαις δυνάμεσι προϊστάμενος.

§. σπα'. Τὸ τοίνυν ἁπλῶς ἓν καὶ οἱ Σχολαστικοὶ ὁριζόμενοι, τὸ καθ' αὑτὸ μὲν, φασὶν εἶναι, ἀδιαίρετον, παντὸς δὲ ἄλλου διαιρετὸν, ἐξ Ἀριστοτέλους ἐπιδήλως τὰς ἀφορμὰς λαβόντες, οὐ τῇ ἀδιαιρεσίᾳ συνάψαντος τὴν ἑνότητα· οἷς καὶ συνᾴδειν ἔοικεν ὁ εἰπὼν τὸ ἓν πρὸς θ' ἑαυτὸ λέγεσθαι, καὶ πρὸς ἕτερα. Τὸ μὲν γὰρ ᾗ ἐκπέφευγε καθ' ἑαυτὸ τὴν διαίρεσιν, τὸ δὲ, ᾗ τῶν παρ' αὐτὸ παντὸς ἄλλου διῄρηται, καὶ χωρὶς τέτακται.

§. σπβ'. Ὁσαχῶς οὖν τὸ ἓν εἴρηται, τοσαυταχῶς ἂν καὶ τὰ πολλὰ λέγοιτο. Φανερὸν γὰρ ὅτι τὰ πολλὰ ἀντικειμένως λεχθήσεται τῷ ἑνί. Τὰ μὲν γὰρ τῷ μὴ συνεχῆ εἶναι, τὰ δὲ τῷ διαιρετὴν ἔχειν τὴν ὕλην κατὰ τὸ εἶδος, ἢ τὴν πρώτην, νόει μοι τὴν προσεχῆ, οἷον οἶνος καὶ ἔλαιον, ἢ τὴν τελευταίαν καὶ πορρωτάτω, οἷον οἶνος καὶ λίθος.

(1) Λογικ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

δος. Τὰ δὲ τῦ τὺς λόγυς πλείυς ἔχειν τὺς τὸ τί ἦν εἶναι λέγοντας.

Θεώρημα ΡΚΓ΄.

§. σπγ΄. „ Τὸ ἁπλῶς ἓν ἐςὶν ὄν.

Τῦτο γάρ ἐςι τὸ ἓν τῦ ἀριθμῦ, ὗ τὸ τί ἦν εἶναι ἀδιαιρέτως καὶ χρόνῳ, καὶ τόπῳ, καὶ λόγῳ ἐςὶ νοούμενον. (§.σπ΄.) Τὸ δὲ μὴ ὄν, ὐ χρόνῳ, ὐ τόπῳ, ὐδ᾽ ἁπλῶς λόγῳ ἐςὶ νοητόν. (§. ρνβ΄.) Τὸ ἄρα ἁπλῶς ἓν ἐςὶν ὄν.

Θεώρημα ΡΚΔ΄.

§. σπδ΄. „ Τὸ ὄν, καὶ ἓν ἐςὶν ἀντιςρέφονται.

Τὸ γὰρ ὄν, καὶ ἕν. (§. σμβ΄.) Τὸ δὲ ἓν καὶ ὄν. (§. σπγ΄.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. σπε΄. Σημαίνει γῦν τὸ αὐτόπως τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, ὡς Ἀριςοτέλης φησί. (1) Α΄. ὅτι ἰσαχῶς λέγεται τὸ ὄν, καὶ τὸ ἕν· ὥσπερ γὰρ δεκαχῶς τὸ ὄν, κατὰ τὰ σχήματα τῶν κατηγοριῶν (2), ὕτω τοι δεκαχῶς καὶ τὸ ὂν κατ᾽ αὐτά. Καὶ γὰρ καὶ ἡ ὐσία ἕν, καὶ μέτρον ἕν, τὸ κατὰ ποσόν, οἷον σπιθαμή, καὶ χρῶμα ἕν, οἷον τοδὶ τὸ λευκόν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Β΄. ὅτι τύτων ὐδέτερον προσκατηγορεῖται, ὐδὲ γὰρ ἕτερον τὸ εἷς ἄνθρωπος τῦ ἀνθρώπυ, φησὶν (3) ὥσπερ ὐδὲ τὸ εἶναι ἄνθρωπον, ἕτερόν τι τῇ ἀνθρώπυ φύσει προσέθετο. Καὶ φανερὸν ἄρα ἐκ τύτων, ὅτι τὸ ἕν, καὶ τὸ

(1) Μεταφ. Κ. Κεφ. β΄. (2) Μεταφ. Δ.
(3) Μεταφ. Κ. Κεφ. β΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὸ ὄν, ἐκ εἰσὶ φύσεις τινὲς καὶ ἐσίαι καθ' αὐτὰς, ὧν τὸ τὶ ἦν εἶναι, αὐτὸ τὸ εἶναι, ἢ τὸ ἓν εἶναι, (ὡς οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα ὑπειληφέναι φέρονται; (1)) εἰμή τις ἐπὶ τὸ αὐτὸν, καὶ τὸ αὐτοεν τοῖς λογισμοῖς ἀναδράμοι, (§. ρνζ'.) ἀλλὰ κατηγορήματα ψιλὰ ταῦτα τυγχάνει κοινότατα, οἷς ὑπόκεινται τινὲς φύσεις, καθ' ὧν αὐτὰ λέγονται.

Θεώρημα ΡΚΕ'.

§. σπϛ'. „ Ὃν καθόλε ὑφεςάναι ἐν τοῖς πράγμασιν „ ἀδυνάτως ἔχει.

Τὸ γὰρ ἐν τοῖς πράγμασιν ὑφεςὼς, ἢ ὑπόςασιν ἔχον, ἄτομον ἐςὶ, (§. ρπέ.) καὶ ἁπλῶς ἕν. (§. σπ'. σπά.) Εἰ δὲ καθόλε τὸ τοιῦτον, ἐδ' ἁπλῶς ἕν, ἀλλὰ πῇ, (§. σπ'.) ἀδύνατον δὲ τὸ αὐτὸ ἅμα. (§. λ'.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον

§. σπζ'. Οὕτως ἐκ βάθρων αὐτῶν, τὰ κατὰ Σκότον, καὶ τὸν ἡμέτερον Κορυδαλέα, πρὸ τῆς ἐπινοίας εἶναι τιθέμενα Καθόλε, ἀνέσκαπται. Δεῖ γὰρ πάντως τὸ καθόλε ἢ γένει ἓν εἶναι, ἢ εἴδει, ἢ ἄλλῃ πῃ, ἐχ ἁπλῶς δὲ ἕν. Τὸ δὲ ὑφεςὼς ταύτῃ τοι, καὶ ἁπλῶς ἕν, ἐξ ἀνάγκης. Ὅτι δὲ καὶ Ἀριςοτέλης ταύτης ἦν τῆς ὀρθῆς δόξης, δῆλος μὲν ἐκ πολλῶν, ἐχ ἥκιςα δὲ, καὶ ἐξ ὧν τὸ εἴδει ἀδιαίρετον, „ τῷ γνωςῷ, καὶ τῇ ἐπιςήμῃ τοιῦτον, ἤτοι ἀδιαίρετον, ἀπεφήνατο λέγεσθαι. (2) Εἰ γὰρ ἔτω, σαφὲς ὅτι, καὶ κατ' ἐπίνοιαν θεωρεμένη, ὡς μία ἐν πολλοῖς, ἡ κοινὴ φύσις αὐτῷ δογματίζεται. Ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς τὸ ἓν μὴ φύσιν εἶναι καθ' ἑαυτὸ τινὰ διϊσχυρίζεται, αὐτὸ τῦτο προσεμπεδοῖ συμ-

„ πε-

(1) Μεταφ. Κ. Κεφ. Β'. (2) Μεταφ. Ι. Κεφ. ά.

„ περαίνων ἐκ τῆς κοινότητος. Εἰ γὰρ, φησὶ (1) μηδὲ τῶν „ καθόλου δυνατὸν οὐσίαν εἶναι (παρεκτὸς δηλ. τῆς οὐσίας „ τῶν κατὰ μέρος, καθ' ὧν ἐκεῖνα λέγεται) οὐδ' αὐτὸ τοῦτο „ (ἡ καθόλου) οὐσία, ὡς ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ δυνατὸν „ εἶναι, (κοινὸν γὰρ), ἀλλ' ἢ κατηγόρημα μόνον, δῆλον „ ὡς οὐδὲ τὸ ἕν. Τὸ γὰρ ὄν, καὶ τὸ ἓν καθόλου κατηγορεῖ- „ ται μάλιστα πάντων, ὥστε οὔτε τὰ γένη φύσεις τινὲς, καὶ „ οὐσίαι χωρισταὶ τῶν ἄλλων εἰσὶν, οὔτε τὸ ἓν γένος ἐνδέ- „ χεται εἶναι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Ἀλλὰ περὶ τούτου, εὕ- ροις ἂν ἐν ἄλλοις καὶ παρ' ἡμῖν πλείονα. (2)

Θεώρημα ΡΚϚ'.

§. σπή. „ Τὸ κατ' ἰδέαν, καὶ νοερόν τινα ἐξεικονισμὸν „ ἤ φασι, καθόλου, ταυτὸν εἰπεῖν, τὸ ὑστερογενὲς, καὶ κα- „ τ' ἐπίνοιαν, οὐκ ἀδυνάτως ἔχει.

Τοιοῦτο γάρ ἐστιν, ὃ γένει, ἢ εἴδει ἓν εἶναι λέγεται, οὐ- δὲν ἕτερον ὄν, ὅτι μὴ ἰδέα τις νοητὴ, κοινὴ πλειόνων γινο- μένη παραστατικὴ τῶν εἴδει, ἢ τῶν ἀριθμῷ διαφερόντων. (§. σπ.) Οὐκ ἀδυνάτως δὲ ἔχομεν μιᾷ νοῦ προσβολῇ, τὸ ἐν πολλοῖς κοινῇ πεφυκὸς, ἤτοι εἴδει, ἢ ἀριθμῷ διαφέ- ρουσιν ἐννοεῖν. Εἴη γὰρ ἂν, εἴπερ ἄλλως, ἀφυὴς ἡμῶν ὁ νοῦς δι' ἀφαιρέσεως ἐννοεῖν, καὶ οὐδ' ἂν ὑπολειφθείη τι νοητὸν ἡ- μῖν, ἢ ἐπιστητὸν, ὅλως. Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο οὐδεὶς ἂν εἴποι. Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. σπθ'. Περὶ γοῦν τούτου πολὺς ἐγένετο λόγος τοῖς Νεω- τέροις, οἳ τὸ πρὸ τῶν νοερῶν ἐπιβολῶν εἶναι τὰ καθόλου, εἰς χλεύην, ὡς εἰκὸς, θέμενοι, καὶ ἐπὶ τῶν ὑπερβολῶν ἔπειτα

(1) Μεταφ. I. Κεφ. β'. (2) Λογικ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὴν ἑτέραν διαπεσόντες, κινδυνεύουσιν ἄλλοθεν τὰ τῆς χλευασίας πρὸς ἑαυτοὺς ἐπισπάσασθαι, ὡς μηδὲ τοῦ νοῦ ὑστερογενῆ λέγειν ταῦτα αὐτοὶ ἀνεχόμενοι. Οἱ μὲν γὰρ τὰ νοητὰ εἴδη, ἃς ἰδέας καλοῦσιν, οἷον εἰκόνας οὔσας τῶν νοητῶν, αἷς ὥσπερ ἐν ἐσόπτροις τὰ ὄντα εἰσορᾷν ὁ νοῦς πέφυκε, τῶν ἐπιβολῶν αὐτῶν τοῦ νοῦ, τουτέστι τῶν προσλήψεων διαστέλλοντες, ἀδύνατον εἶναί φασι τὴν ἰδέαν καθόλου εἶναι, εἰ καὶ τὴν πρόσληψιν ὁμολογοῦσιν, (1) ἐνδέχεσθαι. Καὶ γὰρ ἅπαν ὂν φασὶν ἐστὶν ἕν, καὶ παντὸς ἄρα ὄντος ἡ εἰκὼν ἕν τι παρίστησιν. Ἔνθεν τοι καὶ ἀντιφάσει σαφεῖ περιπίπτειν οἴονται, εἰκόνα εἶναι καθόλου, ἥτις δηλαδὴ μία οὖσα πολλὰ παραστήσειεν. Ὡς εἴπερ ἄλλο τι θετέον τὸ νοητὸν εἶδος (2), καὶ τὴν ἐπιβολήν, ἢ τούτῳ ἐπιβάλλει ὁ νοῦς ἄλλο, οὐκ ἔσται δήπου ἡμῖν, οὐδὲ νοητῶς τοῦτο τὸ εἶδος τὸ καθόλου δυνατόν. Ἀλλ᾽ εἴπερ αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν τὴν ἐπιβολὴν σκοπήσαις, μίαν μὲν οὖσαν τοῦ νοῦ ἁπλουστάτην ἐνέργειαν μοναδικήν τε καὶ συνεχῆ (3), πλειόνων δὲ εἰδῶν περιληπτικήν, οὐδὲν ἀδύνατον ἕψεται, ἐξὸν μιᾷ προσβολῇ πολλῶν περιδραχθῆναι ἅμα τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον, ὡς ἐνδοτάτῳ τινὶ συνειδήσει, πᾶς τις ἑαυτῷ τοῦτο δυναμένος σύνοιδεν. Οἱ δὲ οὐδὲ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀξιοῦσιν, (4) ἰσαρίθμους δὲ τὰς ἐπιβολὰς ταῖς ἰδέαις τιθέμενοι, μίαν μιᾷ συμπαραθέειν ἡγήσαντο. Ἐπεί τε καὶ τοῦτο τῶν ἀδυνάτων εἶναι δοκεῖ, εἶδος ἕν, πολλῶν τινων ἅμα γίνεσθαι παραστατικόν ταύτῃ τοι ἐκ τοῦ ἀκολούθου συνάμα τῷ εἴδει, καὶ τὴν ἐκείνου ἀντίληψιν τῆς προσηγορίας τοῦ καθόλου καθεῖλον. Καὶ τάχει μέν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσῳ τὰς τῶν πλειόνων προσλήψεις τελεῖσθαι λέγουσι, τὸ δέ τοι τάχος τοῦ ἅμα τὰ πολλὰ ἐκεῖνα δοκεῖν συμπαρίστασθαι, παραίτιον γίνεσθαι. Τὸ μὲν οὖν ἔγωγε τῷ παρόντι, εἴπερ ἐν εἴδεσί τισιν ὁ νοῦς πέφυκε νοεῖν, τῶν ἐπιβολῶν αὐτοῦ διακρινομένοις, εἴτε καὶ μή, ὡς οὐ κατὰ τὴν παροῦσαν τοῦ λόγου σκέψιν, ἐξετάζειν παρείσθω, καὶ ἐν οἷς οἰκειό-

(1) Γενουήσ. Μεταφ. Μέρ. α΄. Προτ. ιζ΄. (2) Αὐτ. Προτ. ιη΄.
(3) Αὐτ. Προτ. ιθ΄. (4) Οὐόλφ. Ὀντολογ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

κειότερος ὁ περὶ τούτου λόγος ὑπερτεθείσθω. Ὅτι γε μὴν, καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος, ὡς ἐκείνοις δοκεῖ, ἡ καθόλου ἰδέα οὐκ ἔστι τι ἀδύνατον, μᾶλλον δὲ, καὶ ὅτι σύμφωνον τοῦτο τῇ τοῦ νοῦ φύσει, καὶ τῇ τῶν νοητῶν καταστάσει, ὅλαις δυνάμεσι διατεινόμεθα. Φέρε γὰρ, τίποτε ἐστὶ τὸ νοητὸν τουτὶ εἶδος, (εἴ τι ἐστὶν) οὐχὶ τὸ νοητόν; Τί δὲ τὸ νοητὸν, οὐχὶ οὗπερ ἐνεργείᾳ ὁ νοῦς ἐπιδράττεται; ἐπιδράττεται δὲ ὁ νοῦς, οὐχὶ καὶ τῶν ἀορίστων, καὶ ἀδιαφόρως ἐχόντων; Ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἐστὶν ὅπερ αὐτοὶ ἰδέαν εἶναι καθόλου φαμέν. Εἰ μὲν γὰρ, ὡς ἐν ἑαυτοῖς ἔχει, ἀεὶ ὁ νοῦς ἐπιβάλλειν τοῖς οὖσι κατηναγκάζετο, ἦν ἂν ὡς εἰκὸς καὶ τὰ νοητὰ ταῦτα εἴδη διόλου ὡρισμένα τὰς ἐμφάσεις, οἷάπερ ἀνάγκη ὑφεστάναι καθ' ἑαυτὰ, καὶ τὰ πράγματα. Καὶ ἦν ἄρα ἀμήχανον οὕτω ἐν ἑνιαίῳ τε, καὶ μοναδικῷ τῷ εἴδει, πολλὰ εἰκονίζεσθαι. Ἤδη δὲ, ἐπεὶ τῆς κατὰ τὸν νοῦν ὁμολογουμένως ἐστὶ δυνάμεως, τὸ δι' ἀφαιρέσεως εἰς ἀοριστίαν ἀνακαλεῖν τὰ νοούμενα, τῶν συστελλουσῶν αὐτὰ καὶ διοριζουσῶν διαφορῶν τε καὶ περιστάσεων ἀπαλλάττοντα, πῶς οὐ φανερὸν, ὅτι καὶ τὰ νοητὰ εἴδη, οὕτως ὄντα διανοίᾳ ληπτὰ, πρὸς πολλὰ τυγχάνει ἀόριστα; Εἶτα τὸ νοητὸν εἶδος τοῦ ζώου, ἢ ζῶον, πότερον τὸ κατὰ τὸν νοῦν παρίστησι ζῶον; ἢ τὸ ἐν τοῖς οὖσιν; ἢ ἑκάτερον; ἢ οὐδέτερον; ἀλλὰ τὸ μὲν κατὰ τὸν νοῦν, οὐκ ἂν οἶμαι· πῶς γὰρ αὐτὸ ἑαυτό; ὥστε οὐδ' ἑκάτερον. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' οὐδέτερον. Εἰς τί γὰρ καὶ εἰσάγεται; πῶς δὲ καὶ εἶδος; λείπεται ἄρα λέγειν, ὅτι τὸ ἐν τοῖς οὖσιν. Ἀλλ' ὁποῖον δήποτε; τὸ ἐν ἀνθρώπῳ; ἢ τὸ ἐν τῷ ὄνῳ; ἢ τὸ ἐν ἄλλῳ εἴδει τινί; τὸ γὰρ ἐν οὐδενὶ, οὐχὶ πάντως. Περιστήσεται γὰρ αὖθις ἡμῖν, εἰς τὸ μηδὲ παραστατικὸν ὅλως εἶναι τινὸς, οὐδὲ εἶδος. Καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἔν τινι. Τί γὰρ δήποτε τοδὶ, οὐ τοδί; Οὐ γὰρ ἂν οἶμαι ἐν τούτοις τοῦ φιλτάτου λόγου, ὃν ἀποχρῶντα φασὶν, ἐπιληθεῖεν ἡμῖν, ἐφ' ὧν στρατεύειν κατ' αὐτῶν ἔοικεν. Ἆρ' οὖν τὸ ἐν παντὶ εἴδει ζώου, τουτέστιν, ὅπερ οἷον ἐστὶ, παντὸς ζώου, ἢ ζῶον παρέχειν τὴν ἔμφασιν. Ἔτι, εἴ τις νοεῖ λίθον, καὶ σῶμα. Καὶ εἰ ξύλον, καὶ εἰ μέταλλον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Εἰ δὲ σῶμα, τί μὴ καὶ λίθον; καὶ ξύλον, καὶ μέταλλον; ἢ ὅτι τινὸς προσδεῖ εἰς τὴν τούτων ἔννοιαν. Ἐὰν οὖν προσλάβηται ἔνθα μὲν τὸ πηκτὸν, ἔνθα δὲ

τὸ

τὸ χιςὸν, ἔνθα δὲ τὸ ῥιπτὸν, πότερόν ποτε τὴν ἔννοιαν τοῦ σώματος, ἢ σῶμα ἤμειψεν; εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι κατ' αὐτὸ μετέβαλλεν. Εἰ δ' οὐχὶ, τοῦ αὐτοῦ ἐν πολλοῖς νοουμένου, καὶ πολλῶν ἔςαι παραςατικὸν τὸ εἶδος τὸ νοητὸν, ταῖς διαφοραῖς διακρινομένων. Τελευταῖον, καὶ ὃς προέςη τοῦ δόγματος, ἀποφηνάμενός που (1) τὰ τὴν αὐτὴν πραγματιώδη λαχόντα οὐσίαν, πράγματι μὴ διαιρεῖσθαι, ἐφεξῆς προ-
„σέθετο, δυνατὸν εἶναι κύκλους δύο, πράγματι μὲν ἀλ-
„λήλων διακεκρίσθαι, ὀνοματώδη δὲ οὐσίαν τὴν αὐτὴν ἔ-
„χειν. Εἶναι δὲ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη οὐσίας ὀνοματώδεις,
„ὁ αὐτὸς ἀπέδωκεν ὁρισάμενος. (2) Εἶναι ἄρα τὴν κατὰ νοῦν οὐσίαν τοῦ κύκλου μίαν τὴν αὐτὴν, ἢ νοητὴν, δυοῖν, καὶ παντὸς κύκλου παραςατικὴν φθάσας ὡμολόγησεν. Ὁ δέ τοι νοητὸς κύκλος, ἰδέα τις οὖσα τυγχάνει. Οὐκοῦν ἄρα ἡ καθόλου ἰδέα, ἐςὶν ἀδύνατος. Ἀλλ' εἰ καὶ τῶν φρονημάτων δέοι τῆς ἀτοπίας τὸ μᾶλλον, ἢ ἧττον διορίσαι, οἷς διαφέρουσιν, ἐμοὶ καὶ ἧττον δοκοῦσι σύμφωνα λέγειν, οἱ ταῖς μὲν ἐπιβολαῖς τὸν λόγον τοῦ καθόλου προσνέμοντες, τῶν δὲ νοητῶν εἰδῶν παραιροῦντες, ἤπερ οἱ ἑκατέρου ἐπίσης ἀποκρινόμενοι, καὶ μίαν μιᾷ εἰκόνι μοναδικῶς παραβάλλειν τὸν νοῦν οἰόμενοι. Ὁ γὰρ νοῦς γίνεταί πως τὸ νοητὸν, καὶ ὅλως ὅλῳ συνάπτεται· καὶ οὐδ' αὖ πολλοῖς οἷός τ' ἐπιβάλλειν, μὴ τούτοις πως συμπληθυνόμενος, εἰ μήπου κατὰ λόγον τινὰ κοινότερον, τὰ πολλὰ ἐκεῖνα ἅττα ἂν εἴη, ὑφ' ἓν ἅμα διενθυμοῖτο. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἤδη μὲν ἅλις, τὰ δὲ πλείω ἐν ἄλλοις. Ὃ δὲ καὶ εἰς ταύτην ἐκείνους συνεωρακέναι δοκεῖ τὴν δόξαν, ἐξετάσας αὐτὸς, οὐδὲν διμναῖον εὑρήσει ὂν, οὐδὲ λόγων πολλῶν ἐπιδεόμενον πρὸς ἀπαύτησιν. Ἧπου γὰρ, ἅπαν ὂν ἐςὶν ἕν, ὃ βούλονται. Οὐκοῦν οὐδὲ αὐτοὶ τοῦθ' οὕτως ἔχειν ἀπαναινόμεθα, εἰ μόνον τῶν πραγματιωδῶς ὑφιςαμένων συνάπτειν ἐθέλουσι τὸ ἁπλῶς ἕν, τῶν τε κατ' ἐπίνοιαν ἀορίςως νοουμένων, τὸ πῆ. Οὔτοι γὰρ καὶ τὸ εἶδος ἐκεῖνο τὸ νοητὸν, ὁποῖον ποτὲ δεῖ, τὸ μὲν εἶναι, εἰκών τις πραγ-

ματιώ-

(1) Γενιώσ. Μεταφ. Μέρ. Α'. Προτ. νε'. (2) Ὁρισμῷ κς'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ.Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ματιώδης ἐστὶν, ἢ τιθέασι, καὶ μία ταύτῃ τῷ πράγματι, τῷ δὲ τῶν ἐμφαινομένων λόγῳ, ἤτοι αὐτῶν ἐκείνων τῶν παρισταμένων, οὐκέτι ἓν, κυρίως εἰπεῖν, ἀλλὰ γένει ἓν, ἢ εἴδει, ὡς ἂν ἔχῃ τὴν διαφορὰν κατ' εἶδος, ἢ κατ' ἀριθμὸν, τὰ δι' αὐτῆς παριστάμενα. Καὶ δὴ καὶ τὸ ἓν, (ὅπερ ἐστὶν αὐτοῖς τῆς δείξεως τὸ κεφάλαιον) ἑνός τινος εἶναι παραστατικὸν, δώσομεν μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μονάδι ὁμογενεῖ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ παραπλησίᾳ. Οὐ γὰρ ἓν ἑνὶ παρίσταται ἀεί ποτε τῷ ἀορίστῳ τὸ ἀόριστον, καὶ τῷ ἀδιαφόρῳ τὸ ἀδιάφορον, καὶ ὅλως τῷ γένει τὸ γένει, καὶ τῷ εἴδει τὸ εἴδει, καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ ἀριθμῷ. Ἡ γὰρ οὕτω καὶ ἡ κατ' ἐκείνους νοερὰ ἐπιβολὴ μία οὖσα, ἑνὸς καὶ αὐτὴ, καὶ μόνου ἀντιληφθήσεται. Ἀλλ' οὔ φασί. Κωλύειν γὰρ οὐδὲν, ἐν μιᾷ τῷ ἀριθμῷ ἀντιληπτικῇ νοῦ ἐνεργείᾳ, πολλὰ εἶναι κατὰ τὸ αὐτὸ τὰ ἀντιληπτά. Οὐκοῦν, ἐροῦμεν ἐκ τοῦ παραπλησίου, ὡς οὐδὲν ἂν εἴη τὸ κωλῦσον, καὶ ἐν μιᾷ τῷ ἀριθμῷ εἰκόνι, πολλὰ εἶναι τὰ ἐξεικονιστὰ, ἥν γε μάλιστα ἐξ ἀφαιρέσεως λαβοῦσα ἔχοι τὸ ἀόριστον αὕτη, καὶ τὸ κοινῇ πρὸς πολλὰ ἀδιάφορον. Εἰ μὴ καὶ μᾶλλον τοῦτο εἰκὸς, καὶ τῇ φύσει σύμφωνον τῶν πραγμάτων. Αἱ μὲν γὰρ ἀντιλήψεις τῶν νοητῶν, κατὰ νοερὰν ὡς ἅπασι δοκεῖ ἀποτελοῦνται συνάφειαν, αἱ δὲ παραστάσεις κατὰ σχέσιν. Καὶ ὅλον μὲν ὅλοις συναφθῆναι πολλοῖς, εἰ μὴ ἓν ἑνὶ, καὶ κατὰ διαδοχὴν, ἴσως ἀδύνατον, ἐφ' ὧν ἡ οὐσία πεπέρασται, ἢ γοῦν εἰ μὴ, ἀλλὰ νοῆσαι πάντως παγχάλεπον· ὅλον δὲ πρὸς ὅλα σχέσιν ἔχειν, ἓν πρὸς πολλὰ, ἅμα τε καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, τοῦτο τὸ προχειρότατον. Καὶ ταῦτα ἔνθα τῇ ὁμοιότητι βέβηκε τὰ τῆς σχέσεως· ὥσπερ οὖν φωνὴ τῷ ἀριθμῷ μία, πλειόνων ἂν, ἀριθμῷ διαφερόντων σημαντικὴ γένοιτο, οὕτω τοι καὶ εἰκόνα μίαν πολλὰ εἰκονίζειν πεφυκέναι, ξένον οὐδὲν, κοινωνοῦντα ἀλλήλοις τὴν ὁμοιότητα. Σύμβολα γὰρ οὐδὲν ἧττον τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων εἴρηται, ἢ αὐτὰ ταῦτα τῶν ἐν τοῖς πράγμασι τίθεται. Ταύτῃ τοι καὶ τὸν τὸ κοινῇ πως ἔχον εἰς ἐξεικονισμὸν, ἐκθλίψαι τῶν νοημάτων πειρώμενον, τὸ κοινὸν τῆς τῶν ὀνομάτων σημασίας, ἐπανάγκες πολὺ πρότερον.

Περὶ Διαιρέσεως.

§. σμ΄. Τῆς πολυσχεδοῦς παρὰ τοῖς Σχολαστικοῖς Διαιρέσεως, κεφάλαια, ἥτε πραγματιώδης, καὶ ἡ τροπικὴ, καὶ ἡ δυνάμει λεγομένη, καὶ κατ' ἐπίνοιαν, καὶ τελευτῶσα ἡ ἐπινοηθεῖσα τῷ Σκότῳ ἐνεργείᾳ, καὶ εἰδική. Καὶ πραγματιώδης μὲν ἡ μεταξὺ τῶν οὐσιῶν χωροῦσα, ἅτε δὴ πραγμάτων. (§. ρνς΄.) Τροπικὴ δὲ ἡ τῶν συμβεβηκότων, ἀπό τε τῆς οὐσίας, καὶ ἀλλήλων, οἷα δὴ τρόπων. (§. σλ΄.) Δυνάμει δὲ ἡ τῶν πράγματι ταυτωμένων, μετὰ λόγου γινομένη κατὰ διαφορὰν ἐννοιῶν, διάκρισις. Εἰδικὴ δὲ ἡ τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ γνωρισμάτων, ἃς εἰδικότητας ἐδόκει τῷ Σκότῳ ἀποκαλεῖν, διαφορά. Περὶ μὲν οὖν διαιρέσεως, καὶ πλείω τούτων ἡμῖν ἐν τῇ Λογικῇ εἴρηται. Ἤδη δὲ, ἐπεὶ τὴν εἰδικὴν ταύτην τῶν Σκοτιστῶν διαίρεσιν, κοινῇ πάντες τῆς ὑγιαινούσης Φιλοσοφίας ἐκσυρίττειν δεῖν ἔγνωσαν, ὡς ἄρα περιττήν τε οὖσαν, καὶ ἄτοπον, καὶ οὐδὲ χώραν αὐτῇ ἐπιτρέπουσιν ἐπὶ τῶν μεταφυσικῶν καλουμένων βαθμῶν, τῆς κατὰ λόγον, ἤτοι τῆς κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐννοιῶν ἐξαρκούσης, πρὸς τὴν ἐκείνων διάκρισιν, φέρε δὴ, καὶ περὶ τούτου τὰ ἐπιβάλλοντα εἴπωμεν, τίνες δήποτε εἰσὶν οἱ μεταφυσικοὶ οὗτοι βαθμοὶ προεκθέμενοι.

§. σμα΄. Τὰ κατὰ βάθος τῇ ἀτόμῳ οὐσίᾳ ἐνθεωρούμενα οὐσιώδη γνωρίσματα, τά τε ἀπὸ τοῦ εἰδικωτάτου διὰ τῶν μέσων ἄχρι τοῦ γενικωτάτου, ἤτοι τῆς οὐσίας αὐτῆς βαθμηδὸν χωροῦντα, οἷον τὸ ἄνθρωπον εἶναι, τὸ ζῶον, τὸ ἔμψυχον, τὸ σῶμα, τὸ οὐσίαν, Σωκράτει, καὶ ἀνάπαλιν. Καὶ δὴ καὶ τὰ ἐκ πλαγίου, λόγον διαφορῶν συστατικῶν ἔχοντα, οἷον τὸ λογικὸν, τὸ αἰσθητικὸν, τὸ ψυχὴν ἔχειν, τὸ σωματικὸν, ταῦτα ἐστὶν, ἃ βαθμοὺς μεταφυσικοὺς ἐπιλέγουσιν. Τὸ μὲν, ὅτι ἀπὸ τῶν κατωτέρω δι' αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἀνωτέρω προϊόντες γινόμεθα κατὰ ἄνοδον, ἢ γοῦν τὸ ἀνάπαλιν κατὰ κάθοδον. Τὸ δὲ, ὅτι φύσει μὲν καὶ πράγματι τουτωνὶ τῶν βαθμίδων εἰς ἓν συνιστῶν, αὐτοὶ ἐν νοεραῖς ἐπιβολαῖς, δι' αὐτῶν τούτων ἄνιμέν τε, καὶ κάτιμεν· ταῦτα δὴ τῶν Σχολαστικῶν τὰ κομψὰ, τὰ ὑπόθεσιν ἀγώνων οὐ φαύλην, ὡς αὐτοῖς δοκεῖ,

παραχόντα τοῖς τῶν φρατόρων ςίφεσι, καὶ εἰσέτι καὶ νῦν παρεχόμενα· ὧν, ἐφ᾽ ᾧ μὴ δ᾽ ἡμᾶς θεωροὺς ἀπολειφθῆναι παύτῃ ἀπράγμονας, κείσθω.

Θεώρημα ΡΚΖ΄.

§. σιβ΄. „Ὅσα δήποτε καθ᾽ ἑαυτὰ χωρὶς ἀλλήλων ὑ„ποςατὰ ἐςὶ, ταῦτα καὶ πράγματι διαιρετὰ, καὶ ἀνάπαλιν.

Οἷον ἔςω δὴ τὸ μὲν α, τὸ δὲ β, καὶ τούτων ἑκάτερον ὑφεςὼς, χωρὶς τοῦ ἑτέρου, (ἐξ ὑποθ.) καθ᾽ ἑαυτό· ὥςε καθόλου μὲν ὄν, (§. σπς΄. σπζ΄.) ἀριθμῷ δὲ ἕν, καὶ ἁπλῶς ἓν ἑκάτερον. (§. σπ΄.) δύω δὲ ἄρα τὸ α καὶ τὸ β. ὑποςατὰ δὲ καθ᾽ ἑαυτὰ ὄντα (ἐξ ὑποθ.) καὶ οὐσίαι πρῶται ἔσονται (§. ρπέ.) καὶ πράγματα κυρίως. (§. ρυς΄.) Καὶ πραγματιώδης ἄρα ἡ μεταξὺ τούτων διαίρεσις. (§. σι΄.) Ἄρα κτ. Ὅπερ ἦν τὸ Α΄.

Εἰ δὲ πράγματι διαιρετὰ, καὶ ἑκάτερον αὐτῶν πρᾶγμα ἕν. (§. σι΄.) Καὶ πράγματι, ἤτοι ἁπλῶς, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἕν. (§. σπ΄.) Τὸ δὲ ἀριθμῷ ἓν πρᾶγμα, ἤτοι ἡ πρώτη οὐσία, καθ᾽ ἑαυτὴν ὑποςατή. (§. ρπέ.) Ἄρα καὶ καθ᾽ ἑαυτὰ ὑποςατά. Ο. Η. τὸ Β΄.

Πόρισμα.

§. σιγ΄. Οὐδὲν ἄρα αὐτὸ διαιρετὸν ἑαυτοῦ πράγματι. Εἴη γὰρ ἄν, καὶ ὑποςατὸν χωρὶς ἑαυτοῦ (§. σιβ΄.) πῶς δ᾽ ἄν τι χωρὶς ἑαυτοῦ ὑποςαίη; (§. λ΄.)

Θεώρημα ΡΚΗ΄.

§. σιδ΄. „Ὧν θάτερον θατέρου ἐξωτερικῶς ἐξῆπται „ὡς ὑφ᾽ οὗ, οὐχ ὡς ἐν ᾧ, ταῦτα καὶ πράγματι ἀλλήλων διῄ„ρηται.

Τῶν γὰρ τοιούτων τὸ μὲν ποιητικὸν, τὸ δὲ ποιητόν. (§. σβ΄.) ἐπεὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐπεὶ δ' ὡς ὑφ' οὗ, καὶ οὐχ ὡς ἐν ᾧ, (ἐξ ὑποθ.) ἑκάτερον ἄρα αὐτῶν οὐσία, καὶ οὐκ ἄμφω μία. Οὐδὲν γὰρ αὐτὸ ἑαυτοῦ ποιητικὸν γένοιτ' ἄν. (§. νϛ.) Οὐσίαι ἄρα δύω, πράγματι (§. σιή.) ἀλλήλων διῃρημέναι. Ὧν ἄρα θάτερον κτ.

Θεώρημα ΡΚΘ'.

§. σκέ. „Ὧν θάτερον θατέρου ἐσωτερικῶς ἐξῆπται, „ταῦτα πράγματι ἀλλήλων οὐκ ἔστι διαιρετά.

Τούτων γὰρ τὸ ἐξηρτημένον, χωρὶς τοῦ οὗπερ ἐξῆπται, οὔτ' εἶναι δύναται, οὔτε νοηθῆναι. (§. σβ'.) ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα χωρὶς ἀλλήλων ὑποστατά. Ἀλλ' εἰ πράγματι διαιρετά, καὶ χωρὶς ἀλλήλων ὑποστατά. (§. σκβ'.) Ἄρα καὶ ὑποστατὰ καὶ μή, χωρὶς ἀλλήλων, ὅπερ (§. λ'.) ἀδύνατον. Ὧν ἄρα κτ.

Πόρισμα Α'.

§. σκϛ'. Τὰ ἄρα ἴδια, καὶ τὰ συμβεβηκότα, ἅτε δὴ ἐσωτερικῶς τῆς οὐσίας ὄντα ἐξηρτημένα (§. σλέ.) οὐδαμῶς πράγματι τῆς οὐσίας διῄρηται.

Σχόλιον.

§. σκζ'. Πῶς οὖν χωριστὰ τῆς οὐσίας πράγματι, τῶν συμβεβηκότων ἔστιν ἃ εἶναι εἴρηται, καὶ τῶν μὴ χωριστῶν ταύτῃ γε ἀντιδιέσταλται; (1) ἡ καταχρηστικώτερον, ἥπερ τῆς ᾗ ἐνυπῆρχεν οὐσίας πράγματι αὐτὰ ἀπογίνεσθαι, τῆς ὀχερῶς τούτων ἀπαλλαττομένης. Κυρίως γὰρ ἡ οὐσία αὐτὴ τυγχάνει, ἡ ἀπὸ τούτων χωριστὴ οὖσα, ὡς ἄρα καὶ μετὰ τὸ χωρισθῆ-

(1) Πορφύρ. Εἰσαγ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ριθῆναι καθ' ἑαυτήν, καὶ τούτων αὐτά, ἐπιδεχόμενα, ἐκεῖνα δὲ πῶς ἂν ἀληθῶς χωριστὰ ῥηθείη, τὰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν νοηθῆναι, μήτιγε δὴ εἶναι, χωρὶς τῆς οὐσίας δυνάμενα; „τοῦτο γοῦν ἐμφαίνει καὶ τούτων ὁ λόγος, (1) ἀδύνατον χω-„ρὶς τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ, ταῦτα εἶναι διοριζόμενος. Ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦ χωρισμοῦ, ἅλις τυχὸν ἂν εἴη, τὸ ἐξαρκεῖν θάτερον χωρὶς θατέρου. Ἐπὶ δὲ τῆς διαιρέσεως, ἐπίσης ἄμφω παρεῖναι δέον τὰ ἀντιδιαιρούμενα, ἢ λόγῳ, ἢ πράγματι, ὡς ἂν καὶ τῆς ἀναλόγου δεκτικὰ λέγηται διαιρέσεως. Διὸ καὶ ἅμα τῇ τάξει τὰ ἀντιδιαιρούμενα εἴδη, ἔφησαν εἶναι, καὶ Ἀριστοτέλης, ἅμα τῇ φύσει. Ἀλλὰ γὰρ πράγματι καθ' ἑαυτὸ, χωρὶς τῆς οὐσίας, τῶν συμβεβηκότων οὐδὲν, παρέσται οὐδέ ποτε, οὔτέ τοι ὂν, οὔτε νοούμενον, ὅθεν τοι οὐδὲ πράγματι διαιρετὰ τῆς οὐσίας τὰ συμβεβηκότα εἶναι φήσει, οὐδείς ποτε, ὀρθῶς τε καὶ κατὰ λόγον φιλοσοφεῖν αἱρούμενος.

Πόρισμα Β'.

§. σϞή. Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἡ οὐσία τῶν κατ' αὐτὴν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων πράγματι οὐ διῄρηται. (§. σλγ'. σϞέ.) ἐπεὶ καὶ ταῦτα αὐτὴ ἐστὶν ἡ οὐσία ἢ ἐφ' ἧς συνῆπται (§. σκή.) καὶ τὸ αὐτὸ ἑαυτοῦ πράγματι ἐστὶν ἀδιαίρετον. (§. σϞγ'.)

Πόρισμα Γ'.

§. σϞθ'. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ τοῦδε Θεωρήματος (§. σϞέ.) ἕπεται μηδὲ τοὺς μεταφυσικοὺς καλουμένους βαθμοὺς (§. σϞά.) τὴν πραγματιώδη διαίρεσιν ταύτην ἀπ' ἀλλήλων ὑφίστασθαι. ἐπειδὴ γὰρ τούτων ἀεὶ τοῖς κατωτέρω, οἱ ἀνωτέρω, ὡς φύσει πρότεροι (§. ιζ'.) τὸ κατὰ βάθος πλήρωμα συνιστῶντες,

(1) Ἀριστοτέλης.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

της, πρὸς οὐσίαν ἀναγκαῖοι αὐτοῖς εἰσὶν, ὡς τούτων ἄνευ μηδὲ οὖσι, μηδὲ τὴν ἀρχὴν νοουμένοις, (§. σβ.) οἷον τὸ ζῶον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἔμψυχον τοῦ ζώου, καὶ ἐφεξῆς, δῆλον ὅτι οὐδὲ πράγματι ἀπ' ἀλλήλων ἴσχουσι τὴν διαίρεσιν. (κατὰ τὸ παρὸν Θεώρ.) Τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοθεν ἐκ περιουσίας ἂν κρατυνθείη ἐκ τῶν Θεωρημάτων τούτου ρκε. (§. σπς΄.) καὶ τοῦ ρκζ΄. (§. σϟβ΄.)

Θεώρημα ΡΛ΄.

§. τ΄. „Τὰ τρίτου τινὸς πράγματι μὴ διαιρετὰ, οὐδ' ἀλλήλων.

Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔχει διαίρεσιν τὸ Α, φέρ' εἰπεῖν, καὶ τὸ Β τοῦ Γ, πραγματιώδη (ἐξ ὑποθ.), ταύτῃπερ, ᾗ μὴ ἔχει, ἕν ἐστιν. (§. σπ΄.) Τὰ ἄρα Α, καὶ Β, αὐτὸ ἐστι τὸ Γ. Ἀλλὰ τὸ Γ αὐτὸ ἑαυτοῦ οὐ διῄρηται. (§. σϟγ΄.) Ἄρα οὐδὲ τὰ Α καὶ Β ἀλλήλων διῄρηται.

Πόρισμα.

§. τα΄. Καλῶς οὖν τὸ ἀξίωμα ταυτίζει, τὰ τρίτῳ τινὶ ταυτιζόμενα. Κἀντεῦθεν δὲ πάλιν ἐπιφέρεται τὸ ἀνωτέρω. (§. σϟθ΄.) Εἰ γὰρ οἱ μεταφυσικοὶ λεγόμενοι βαθμοὶ, αὐτῆς τῆς ἀτόμου οὐσίας πράγματι εἰσὶν ἀδιαίρετοι, πῶς οὖν ἔπειτα οἱ αὐτοὶ πράγματι ἂν εἶεν ἀλλήλων διαιρετοί;

Θεώρημα ΡΛΑ΄.

§. τβ΄. „Τὰ μηδ' ἀλλήλων, μηδὲ τρίτου τινὸς ἐσωτερι-
„κῶς τοῦ αὐτοῦ, ἐξημμένα, ταῦτα ἤτοι πράγματι ἀλλήλων
„διαιρετὰ, ἢ πραγμάτων εἰσὶ πάθη ἀπ' ἀλλήλων διαιρε-
„τῶν.

Τὰ γὰρ τοιαῦτα καὶ νοηθείη ἂν, καὶ εἴη, ἀλλήλων τε, καὶ τοῦ τρίτου χωρίς. (§. σβ΄.) Εἴη δ' ἂν ἤτοι καθ' ἑαυτὰ ὑ-

ποστα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ποστατὰ, ἢ μή. Εἰ μὲν οὖν, καὶ πράγματι (§. σϙβ΄.) ἄρα ἀλλήλων, ὥσπερ δὴ καὶ τοῦ γ΄. διαιρετά. Εἰ δὲ μὴ καθ' ἑαυτὰ ὑποστατὰ, ἤτοι ἄρα προσόντα, ἢ δυνάμεις, ἢ πάθη ἄττα, ἐν ἄλλῳ, ἢ ἐν ἄλλοις ἐνυφιστάμενα. (§. ρπέ. ρπς΄.) Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοῦ ἄλλου, ἢ τῶν ἄλλων, ἐκ τοῦ ἀκολούθου, ἐσωτερικῶς ἐξημμένα. (§. σλέ.) Ἀλλὰ γὰρ ἄλλου τρίτου τινὸς τοῦ αὐτοῦ οὕτως αὐτὰ ἐξηρτῆσθαι, ἀπείρηται ἡ ὑπόθεσις. ἐξ ἄλλων ἄρα, πραγμάτων δὲ πάντως. (§. αὐτ.) Τὰ δέ τοι πράγματα ὄντα, καὶ πραγματιώδη ἔχει τὴν ἀπ' ἀλλήλων διαίρεσιν. (§. σϛ.) Ἄρα τὰ μηδ' ἀλλήλων, κτ.

Σχόλιον.

§. τγ΄. Εἴτις ἄρα ἀποδείξειε μηδαμῶς ἐξῆφθαι τὰς τῆς ψυχῆς τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος, οὐδ' ἀνάπαλιν, οὐδὲ τῆς αὐτῆς οὐσίας πάθη ἐκείνας εἶναι, ἧσπερ καὶ ταύτας. Καὶ εἴτις ἔτι μὴ πρὸς οὐσίαν εἶναι τῇ ἐκτάσει ἀναγκαῖον κατασκευάσειε τὸ τῆς ὕλης στεγανὸν, καὶ στερέμνιον, ἤτοι τὸ πλῆρες, ἔνθεν μὲν ἀποδεδειχὼς ἔσται τῆς ψυχῆς τὸ ἀσώματον καὶ ἀθάνατον, ἔνθεν δὲ τοῦ κενοῦ, τὸ μὴ πάντῃ ἀδύνατον. Τοῦτο δὲ ἄρα καὶ ὁ νεώτερος ἐκεῖνος φιλοσοφῶν (1) πάνυ ὀρθῶς εἰλήφει, ὡς δεῖγμα τῆς τῶν ὄντων πραγματιώδους διαιρέσεως ἀσφαλέστατον, τὸ unam rem absque altera clare intelligi, τουτέστι τὸ θάτερον ἄνευ θατέρου ἐναργῶς νοεῖσθαι. Τὰ γὰρ ἀλλήλων οὐσιωδῶς ἐξημμένα, οὐδ' ἀλλήλων χωρίς ποτε, οὐδ' ἁπλῶς μὴ ὅτι γε ἐναργῶς, νοηθήσεται. (§. σβ΄.) Καίτοι γε τοῖς εἰρημένοις, εἰς ἀκρίβειαν τοῦ κανόνος προσθεῖναι ὤφειλε, καὶ τὸ ἄνευ τρίτου τοῦ αὐτοῦ νοεῖσθαι, καὶ τὸ ἤτοι πράγματι ἀλλήλων εἶναι διαιρετὰ τὰ τοιαῦτα, ἢ γοῦν ὡς πραγμάτων πάθη ἀπ' ἀλλήλων διαιρετῶν, ἃ καλῶς ποιοῦντες ἡμεῖς τῷ Θεωρήματι (αὐτ.) προ-

---

(1) Καρτέσιος.

προστιθέμεθα. Εἴη γὰρ αὖ τινα, οἷον χάριν παραδείγματος, τὸ διαιρετὸν εἶναι τῷ σώματι, καὶ τὸ ἐλαστικόν, ἢ τὸ ἑλκυστικὸν εἰ τύχοι, ὧν ἐναργῶς μὲν θάτερον θατέρου χωρὶς νοεῖται, ἐπεὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ τρίτου, ἤτοι τῆς τοῦ σώματος οὐσίας, ὡς πάθος ἑκάτερον νοεῖται πράγματι ἀδιαίρετον (§. τ΄.) καὶ οὐδὲ οὐσίαι εἰσὶν αὐθυπόστατοι, (§. σιϛ.) οὐδὲ τὸ ἀπ' ἀλλήλων πράγματι διαιρεῖσθαι ἐσχήκασι.

Θεώρημα ΡΛΒ΄.

§. τδ΄. „Τὰ πρὸς οὐσίαν ἀναγκαῖα, τῶν οἷς οὕτως ἀναγκαῖά ἐστιν, ἡνωμένον πράγματι, τῷ δὲ κατὰ νοῦν λόγῳ ἐστὶ διαιρετά.

Ταῦτα γὰρ ἐσωτερικῶς ἐκείνων ἐξῆπται, (§. σβ΄.) τὰ δ' οὕτως ἐξημμένα οὐ πράγματι διαιρετά. (§. σιε.) Ἄρα τὸ Α΄.

Ἐκεῖνα δὲ ἅτε φύσει πρότερα ὄντα, καὶ ἁπλούστερα (§. ιζ΄.) κατ' ἀφαίρεσιν πρὸ τούτων, ὡς ὑστέρων καὶ ἐξ ἐκείνων συνισταμένων, πεφύκασι καὶ γιγνώσκεσθαι. (§. αὐτ.) Ἡ δὲ κατὰ γνῶσιν ἀφαίρεσις, τοῦ κατὰ νοῦν λόγου ἔργον τυγχάνει οὖσα σαφῶς. Ἄρα τὸ Β΄.

Πόρισμα.

§. τε΄. Ἐπεὶ δὲ ὑστερογενὴς ἐστὶ τοῦ νοῦ, ἡ λόγῳ πολυμερὴς τῶν τοιούτων διαίρεσις, πρωτογενὴς δὲ ἡ τῷ πράγματι ἀδιαιρεσία τῶν αὐτῶν· (§. αὐτ.) ὥσπερ δή, καὶ ἡ ἐν οἷς αὖ ἐγχωρῇ, πραγματιώδης διαίρεσις· (σιβ. σιδ΄.) διά τοι τοῦτο καὶ ἡ μὲν ἐνεργείᾳ διαίρεσις προσφυῶς εἴρηται, ἢ ἀδιαιρεσία, ἐν πράγματι, ἡ δὲ δυνάμει, ἐν τῷ λόγῳ.

Σχόλιον.

§. τϛ΄. Οὕτω δὲ διαιρεῖται πάντα τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ματα, τοῦ νοῦ δηλονότι ἐκείνων χωρὶς τῶν λοιπῶν, καὶ τῆς πληθυούσης οὐσίας, ἕκαστον ἐπιθεωροῦντος, καὶ τὴν μίαν οὐσίαν αὐτὴν, κατ᾽ ἰσαρίθμους ταῖς πλειόσιν ἐννοίας πληθύνοντος, καὶ ἀμερίστως μερίζοντος· ταύτῃ γέ τοι καὶ τὸ τριχῇ διαστατὸν, καὶ τὸ καταμετρητὸν εἶναι, καὶ τὸ ἐν τόπῳ, καὶ τὸ κινητὸν εἶναι, καὶ τὰ παραπλήσια, ἐν τοῖς σώμασι καθ᾽ αὐτὸ ἕκαστον, κατ᾽ ἀφαίρεσιν τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀναλογιζόμεθα, καὶ οἱονεὶ διαιρετὰ εἶεν ἀνατυπούμεθα, τὰ ἐν αὐτοῖς πράγματι ἑνιζόμενα. Καὶ λογικὴν φαμὲν ψυχὴν ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ αἰσθητικὴν, καὶ φυτικὴν, οὐ μάδι τρίψυχον οἷον τινὰ ὑπολαμβάνοντες, ἀλλὰ τὴν ἐν αὐτῷ μίαν; ὅσα γε καὶ αἱ τρεῖς αὖ, ἰδίᾳ ἑκάστη, ἰσχύσειαν, ἐπὶ τοῦ συνθέτου δυναμένην ἀνασκεπτόμενοι. Καὶ τῷ ἀφ᾽ ἡλίου δὲ σελαγίσματι τῷ ἁπλουστάτῳ, θερμαντικὴν ἐνοῦσαν, καὶ φωτιστικὴν λέγομεν δυνάμεις, δι᾽ ἀφαιρέσεως νοερᾶς καὶ ταύτας, ἀλλήλων τε καὶ τῆς ἀκτῖνος αὐτῆς διαστέλλοντες. Οὐ γὰρ δὴ εἰς ὄχλον δυνάμεων, πρὸ τῆς ἐπινοίας διακειμένων, κατακερματίζειν τὰς οὐσίας δεῖν ὑπειλήφαμεν, ἀλλ᾽ οὐσίαν τὴν ἐν ἑκάστῳ καθ᾽ ἑαυτὴν μὲν μίαν οὖσαν, ἀντὶ πλειόνων δὲ ἐξαρκοῦσαν, εἰς παραγωγὴν πολλῶν ἐνεργειῶν, ὡς πλειόνων ἀμοιροῦσαν δυνάμεων, νοεραῖς ἐπιβολαῖς διαιρουμένων ἡγούμεθα.

Θεώρημα ΡΛΓ΄.

§. τζ΄. „ Ἡ κατὰ τοὺς περὶ τὸν Σκότον εἰδική τε, καὶ ἐνέργεια καὶ μὴ πραγματιώδης διαίρεσις, ἀπροσφυῶς μὲν εἰδική, ψευδῶς δὲ ἐνεργεία, ἀδυνάτως δὲ ἐνεργείᾳ τεθεῖσα, μὴ πραγματιώδης εἶναι ὑποτίθεται.

Καὶ γὰρ εἰδικὴ ἂν εἴη κυρίως ἡ διαίρεσις, κατά τε τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ τοὺς περὶ ἐκεῖνον, καθ᾽ ἣν πολλὰ λέγεται, τὰ μὴ ἓν τῷ εἴδει, ἀλλ᾽ ἕτερα. (§. σπ΄.) οἷον ἄνθρωπος καὶ βοῦς, ἢ τοιαῦτα. Τοιαύτη δ᾽ οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ τὸν Σκότον· (§. συ΄.) οἷά πού κἀκείνῳ δοκεῖ. Ἄρα κτ. Ο. Η. τὸ Α΄.

Εἶτα τὰ δι᾽ αὐτῆς διαιρούμενα, οἷα τὰ ἐπὶ ἑκάστης οὐσίας γνω-

γνω-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

γνωρίσματα, (§. σιγ'.) πρὸ μὲν τοῦ νοῦ οὐδαμῶς, λόγῳ δὲ δι' ἀφαιρέσεως νοεῖται χωρὶς ἀλλήλων διαιρετά. (§. τδ'. τς'.) Τὰ δὲ τῷ λόγῳ διαιρετὰ δυνάμει ἔχειν λέγεται τὰ τῆς διαιρέσεως, οὐκ ἐνεργείᾳ. (§. τέ.) Ἡ τούτων ἄρα μεταξὺ χωροῦσα διαίρεσις δυνάμει κυρίως οὖσα, ἐνεργείᾳ ψευδῶς ἐπιλέλεκται. Ο. Η. τὸ Β'.

Τελευταῖον καὶ εἰ ἐνεργείᾳ, καὶ πράγματι ἀλλήλων διακριθήσεται. (§. τέ.) Καὶ ἡ διαίρεσις κατ' αὐτὸ πραγματιώδης. Ἀλλὰ γὰρ καὶ μή, (ἐξ ὑποθ.) ὅπερ (§. λ'.) ἀδύνατον. Ο. Η. τὸ Γ'.

Σχόλιον.

§. τη'. Τῷ ὄντι δέ, τὸ μηδὲ κατ' ἐπίνοιαν, μηδὲ πραγματιῶδες τὸ αὐτὸ τυγχάνειν, μόνος αὖ ὁ Σκότος αὐτὸς περινοεῖν ἐξισχύσειεν, ἄλλος δ' οὐδείς. Εἰ γὰρ ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν, ὥς φησι, τὰ ὄντα οὕτω διῄρηται, πῶς οὐχὶ πράγματι; εἰ δ' οὐχὶ πράγματι, πῶς ἔπειτα ἐκ τῆς φύσεως; εἰ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῆς αὐτῶν, ἥπερ ἐστὶν ἡμῖν νοητή, τῆς οὐσίας, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμόν, ὡς εἰπεῖν τὸν νοηματώδη, (§. σλα'.) καὶ λόγῳ ἄρα. Εἰ δὲ καθ' αὐτήν, καὶ ὡς ἐν ἑαυτῇ ἔχει, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τὸν πραγματιώδη, (§. αὐτ.) καὶ πράγματι πάντως. Τὸ γὰρ παρὰ τὸ μὴ εἶναι πράγματα τὰ ταύτῃ γε διαιρούμενα, τὸ πραγματιῶδες, εἴπερ ἔχει, τῆς αὐτῶν ἐξόμνυσθαι διαιρέσεως ἄλογον· ὥσπερ γὰρ καὶ πράγματα μὴ ὄντα, ἤτοι οὐσίαι αὐθύπαρκτοι, πράγματι προσεῖναι ὁμολογεῖται, ὅτι φύσει καὶ πρὸ τῆς ἐπινοίας πρόσεστιν, οὕτως αὖ εἴπερ φύσει διῄρητο, καὶ μὴ μόνῳ τῷ λόγῳ, ἦν αὖ λέγειν ὅτι καὶ πράγματι. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστίν, εἰ χρὴ πιστεύειν τῇ παρ' ἐμοὶ μαντικῇ, τὸ πράγματι μὴ τολμᾶν λέγειν, ὅτι συνέβαινεν ἐξ ἀνάγκης τὰ τῶν πραγμάτων πάθη, αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὰ εἶναι πράγματα.

Θεώ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006